Інформаційна довідка
щодо проєкту Постанови Верховної Ради України
«Про встановлення Дня Захисників та Захисниць України, учасників добровольчих формувань та цивільних осіб, які зникли безвісти внаслідок збройної агресії російської федерації»
*(реєстр. № 16085 від 18.09.2026)**

***Анотація**. В інформаційній довідці представлено результати аналізу пропозицій, передбачених проєктом Постанови Верховної Ради України «Про встановлення Дня Захисників та Захисниць України, учасників добровольчих формувань та цивільних осіб, які зникли безвісти внаслідок збройної агресії російської федерації» (реєстр. № 16085 від 18.09.2026).*

***Ключові слова**: пам'ятні дні; заходи відзначення; підтримка сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин; консолідація суспільства.*

Вступ

Встановлення офіційних пам'ятних днів є одним з інструментів державної гуманітарної політики, який відображає її поточний стан і безпосередньо впливає на формування стратегічного вектора розвитку держави, захищає інформаційний простір від маніпулятивних кампаній та сприяє суспільній консолідації. Для України, яка тривалий час перебувала під впливом імперських та радянських ідеологічних наративів, а сьогодні захищає свій суверенітет, цей процес має фундаментальне значення.

Національна система пам'ятних днів (дат) є розгалуженою, а процес її оптимізації та розвитку триває постійно. Метою запровадження пам'ятних днів є формування спільної національної ідентичності, збереження колективної історичної пам'яті, вшанування знакових історичних подій або постатей та утвердження патріотизму на загальнонаціональному рівні.

Основна частина

Проблеми, пов'язані з особами, які зникли безвісти внаслідок російської агресії, є найболючішими та найбільш чутливими темами для українського суспільства. Для десятків тисяч українських родин статус «зниклий безвісти за особливих обставин» щодо своїх рідних – це не просто юридичний термін, а щоденне, виснажливе життя між надією та розпачем.

З метою підтримки таких сімей та привертання суспільної та міжнародної уваги до проблем пошуку осіб, зниклих безвісти через війну, розроблено проєкт Постанови Верховної Ради України «Про встановлення Дня Захисників та Захисниць України, учасників добровольчих формувань та цивільних осіб, які зникли безвісти внаслідок збройної агресії російської федерації» (реєстр. № 16085 від 18.09.2026) (далі – проєкт).

Проєктом пропонується установити в Україні День Захисників та Захисниць України, учасників добровольчих формувань та цивільних осіб, зниклих внаслідок

збройної агресії російської федерації, який відзначати щорічно 12 липня, та рекомендувати Кабінету Міністрів України, місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування розробити план заходів із відзначення цього пам'ятного дня.

Розглянувши проєкт, вважаємо за доцільне висловити такі міркування.

На сьогодні в Україні сформовано розгалужений календар дат, присвячених висловленню шани, поваги та вдячності Захисникам і Захисницям, ветеранам війни: (День захисників і захисниць України (1 жовтня), День Збройних Сил України (6 грудня), День українського добровольця (14 березня), День Героїв (23 травня) тощо). Також у державному календарі є декілька меморіальних дат для вшанування пам'яті загиблих і померлих під час захисту України: День пам'яті захисників України (29 серпня), День Героїв Небесної Сотні (20 лютого), День вшанування пам'яті Захисників і Захисників України, учасників добровольчих формувань та цивільних осіб, які були страчені, закатовані або загинули в полоні (28 липня) тощо.

Ідея, передбачена проєктом, заслуговує на підтримку. Через порушення агресором норм міжнародного права, у тому числі міжнародного гуманітарного права, Україна не має прямих і беззаперечних доказів щодо долі десятків тисяч осіб, зниклих безвісти через війну. Такий пам'ятний день привертатиме увагу суспільства до сімей Захисників та Захисниць України, цивільних осіб, які зникли безвісти внаслідок збройної агресії російської федерації.

Дискусійною, на нашу думку, є назва пам'ятного дня. Поняття «Захисник і Захисниця» є узагальненим для позначення всіх тих, хто став на захист України: військовослужбовців, осіб у складі добровольчих формувань та інших категорій (стаття 10^1 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», у якій йдеться про сім'ї Захисників і Захисниць).

Дійсно, у Постанові Верховної Ради України від 22 липня 2025 року № 4558-IX, якою запроваджено День вшанування пам'яті Захисників та Захисниць України, учасників добровольчих формувань та цивільних осіб, які були страчені, закатовані або загинули у полоні, ці категорії зазначено окремо. Однак, незважаючи на те, що обрана дата 28 липня – це роковини трагедії в Оленівці, у цей день вшановується пам'ять усіх загиблих осіб, які були страчені, закатовані або загинули в полоні, підвалах чи катівнях, починаючи з 2014 року. На той час ще тільки розпочався процес інтеграції створених добровольчих формувань до лав Збройних Сил України (структурно та юридично цей процес завершився у 2019 році), а загиблі учасники таких формувань, на жаль, вже були. Відповідно до зазначеного розмежування категорій осіб має об'єктивні підстави.

Щодо нового пам'ятного дня, то доцільно редагувати назву відповідно до норм законів України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин».

Висновки

Процес ідентифікації та пошуку осіб, зниклих безвісти через війну, вимагає тривалого часу, значних ресурсів, взаємодії між правоохоронними органами та міжнародними організаціями, зокрема Міжнародним координаційним комітетом Червоного Хреста. Країна-агресор часто маніпулює списками зниклих, шантажує родичів або вкидає в інформаційний простір фейки для підриву довіри до Збройних Сил України та влади. Офіційне відзначення Дня Захисників та Захисниць України, учасників добровольчих формувань та цивільних осіб, які зникли безвісти внаслідок збройної агресії російської федерації, легітимізує проблему на державному рівні.

Як захід гуманітарної політики, запровадження цього пам'ятного дня означає, що для України кожен громадянин є цінністю, його ім'я має бути відшукане, а доля – з'ясована. Це підтверджує рух України до європейських стандартів гуманізму та поваги до прав людини.

Ухвалення проєкту не несе ризиків.

Дослідницька служба
Верховної Ради України.

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*